

BOŽIDAR FINKA

STJEPAN IVŠIĆ O DANAŠNJOJ DUBROVAČKOJ
AKCENTUACIJI

Podaci prema predavanju prof. dra Stjepana Ivšića održanom 17. I 1957. godine u Lingvističkoj sekciji Hrvatskog filološkog društva

Ljeti 1956. godine poduzeo je prof. dr Stjepan Ivšić posljednje svoje dijalekatsko istraživanje na terenu. S njime je bio i njegov asistent László Búlsu. Posjetili su Dubrovnik i njegovu okolicu. S terena su donijeli obilje dijalekatske građe snimljene na magnetofonsku vrpcu.

O rezultatima istraživanja dubrovačkoga govora održao je prof. S. Ivšić u uskom krugu lingvista predavanje pod naslovom »Š magnetofonom u Dubrovniku«. Pri tom je njegov asistent László B. vršio reprodukciju magnetofonskih snimaka. – Osim na predavanju prof. S. Ivšić nije nigdje objavio rezultate o tom svom istraživanju iako su veoma interesantni pa smatram da ih je potrebno objaviti makar i u sažetom obliku.

Poznato je da o genezi dubrovačkoga govora u nauci ne postoji jedinstveno mišljenje. Ponukan time prof. S. Ivšić je želio da pridonese rješavanju toga pitanja na osnovi današnjeg akcenatskog stanja u govoru Dubrovnika i njegove okolice. U samom predavanju nije vršio usporedbe niti je osporavao prijašnja mišljenja, nego je samo iznosio svoje podatke puštajući slušaocima da sami zaključuju.

Slušao sam to predavanje prof. S. Ivšića i bilježio sam njegove podatke. Profesor je znao da sam ja pravio bilješke pa me je jednom prilikom zamolio da formuliram zaključke i da mu ih predam. To sam odmah učinio. Poslije nekog vremena zamolio me je da mu dam kopiju prijašnjeg sastavka jer mu se original negdje zametnuo. Na taj način prof. S. Ivšić bio je upoznat s mojim bilješkama s predavanja i nije ništa prigovorio mojoj interpretaciji. Zato ako u buduće bude tko što izvodio ili zaključivao na osnovi ovoga priloga, treba imati na umu da ovdje dajem podatke i zaključke profesora S. Ivšića, a ne svoje.

*Podaci iz predavanja profesora dra Stjepana Ivšića
»Š magnetofonom u Dubrovniku«*

1. Središnji štokav. akcenat: *sèstra i brat*.

Dubrovnik i Mljet: *séstra i brat* (*óbjed gótov*).

Zaključak: U Dubrovniku na dvosložnim riječima i izgovornim jedinicama kratkosilazni akcenat (˘) prelazi na prethodni slog kao dugosilazni (˘). Tako je i na Mljetu i na Šipanu.

2. Središnji štokav. akcenat: *brät i sèstra*.

a) Šipan i Mljet: *brät i séstra*.

b) Dubrovnik: *brät i sèstra* (*óbjed je gótov*). Drugi primjeri: *Ide u Cavtat* (inače samo: *Cávtat*), u živötu (nom. sg. sam: *život*), *za život, život je težak, ni öca* (gen. sg. sam: *óca*), *dva tövara* (nom. sg. sam: *tóvar*), *konj i tövar, brez dážda* (nom. sg. *dážd*, gen. sg. sam: *dážda*), *i dážda, dážda je palo, u sèlo* (nom. sg. sam: *sélo*)

Zaključak: Gdje je u dvosložnim riječima i izgovornim jedinicama ˘ mjesto ˘, kad te riječi ili jedinice narastu na tri sloga, akcenat ˘ prelazi u ˘ (često je to upravo ˘). Tako je u Dubrovniku. Prema dubrovačkom infinitivu *govörít* i imperativu *govöri* na Šipanu je *govórit* i *govóri* (ispor. br. 2a: *i séstra*).

3. Središnji štokav. akcenat: *čüväm, süša* (prema starijem: *čüväm, süša*).

Dubrovnik: *nè čüväm, od süšè*.

Šipan: *ne čüväm, od süšè*. Tako je na Šipanu: *ni öca, nogôm, golè glavè* (gen. sg.), *letim*.

Zaključak: Gdje je u čakavskom ˘ (novi akut) u Dubrovniku je kao u književnom jeziku (akcenat se prenosi), a na Šipanu je akcenat ˘ na mjestu bivšeg novog akuta (˘).

4. Središnji štokav. akcenat: *tòvar* (ispor. br. 1: *sèstra i brat*).

Dubrovnik: *tóvar* (ispor. br. 1: *séstra i brat*).

Mljet: *tövâr* (ispor. južnočakavski *tovâr*; Hvar: *tovôr*, Lastovo: *tovâr*).

Zaključak: U čakavskom se vokal dulji ispred sonornih suglasnika, a tako je i na Mljetu s tom razlikom što se tamo prenosi akcenat (*tövâr < tovâr*).

5. Vuk St. K. je iz Dubrovnika zabilježio *gnûsan*, a treba *gnûsan, gnûsna, gnûsno*. Akcenat *gnûsan* je prema *gnûsna* f. kao što je u žen. rodu u službi imenice i *grubähna* (od *grubahnä*), ali *grübahan, grübähna, grübahno*. Vuk je prema *grubähna* f., misleći da je *grubähna* (jer u sredini ne može biti akcenat ˘!), načinio *grübahan, grubähna, grubähno*.